

DOI: 10.33310/2518-7813-2020-68-1-51-55

УДК 17.036.1:378.011.3

ГУАНЬ ЮЕ

аспірантка НПУ ім. М. П. Драгоманова,
факультет мистецтв імені А. Т. Авдієвського,
М. Київ, Україна
e-mail: guanyue6161@gmail.com

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАГІСТРАНТІВ ДО ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена питанням методичного забезпечення вокальної підготовки магістрантів-вокалістів, зокрема активному й усвідомленому використанню українських співацьких традицій у вокально-виконавській підготовці магістрантів та подальшому їх впровадженню в музично-педагогічній діяльності на аксіологічному підґрунті. У статті виокремлено поступову адаптацію до процесу вокального розвитку на основі передачі ціннісного досвіду від попередників – наступним поколінням. Зокрема, ціннісного досвіду на основі українських співацьких традицій з урахуванням ціннісних векторів, закладених нашими ушлявленими попередниками. Виокремлено емпіричну й дидактичну схеми індивідуального вокально-виконавського розвитку магістрантів. Окрім того, виявлено ціннісні чинники в українському класичному вокальному репертуарі, що сприятиме методичному збагаченню процесу вокально-виконавської підготовки у магістратурі на мистецьких факультетах педагогічних університетів України.

Ключові слова: магістрант-вокаліст, українські вокально-виконавські традиції, аксіологічний підхід, вокально-виконавський досвід, ціннісний зміст український класичний вокальний репертуар та ін.

На сьогодні в інформаційному науковому просторі вітчизняними та зарубіжними науковцями уведено значну кількість наукових досліджень, де розкрито окремі чинники в методиках вокального навчання передбачення перспектив вокально-виконавського становлення молодого покоління, яке обрало для себе шлях педагогічного та вокально-виконавського зростання. Наукова увага до сольного вокального виконавства складає значний доробок та особистий внесок В. Антонюк, об'єктом наукового дослідження в її працях виступає мистецтво академічного сольного співу, завдячуючи якому маємо можливість для аналізу й власного векторного дослідження процесу формування готовності магістрантів до виконавської діяльності (на основі українських співацьких традицій) – згідно визначенням В. Антонюк **«феноменологічним світоглядним напрямом в сучасній національній художній культурі» явищем – українською вокальною школою.**

Ознайомлення з українськими співацькими традиціями проходить у класах «Постановки голосу», «Вокальних класах» українських педагогів-вокалістів, в процесі планомірної роботи з вокально-технічного розвитку студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів. Коли, так званий, «діалог культур» розкривається в процесі вивчення різних творів світової вокальної класики у процесі спілкування з вокальними творами мовою вокальної музики. На матеріалі українських вокальних класичних творів відбувається

набуття українських співацьких традицій, у стилі-виконанні та традиційно-ментальному (особисто, відмінному від інших) трактуванні художньо-виконавського контексту кожного, окремо взятого, вокального твору. Базові знання вже закладено в манері виконання та специфічних особливостях виконання вокального твору, що мають переходити як «виконавська матриця» до якої кожен наступний вокаліст-виконавець додає індивідуальні ознаки у вокальному виявленні (темперамент, індивідуальний тембр, неповторний художньо-виконавський образ та ін.). У процесі створення художньо-виконавського образу вокаліст-виконавець дотримується запропонованої «авторської матриці» та створює «виконавську матрицю». Аксіологічний підхід нашого дослідження ґрунтується на традиціях української вокальної педагогіки, та полягає в наступності поколінь, визнаних виконавців наших ушлявлених попередників, які закладають підвалини виконавського стилю, кожного окремо взятого вокального твору, та слугують цінно-змістовою аналоговою основою для наступних поколінь виконавців.

Вокальна підготовка українських та іноземних студентів в українських закладах вищої освіти ґрунтується на вивченні українських вокальних традицій, в основі яких лежить методичний досвід провідних вокалістів-виконавців та науковців НМАУ ім. П. І. Чайковського. Слід згадати перших кандидатів мистецтвознавства вокального факультету М. І. Єгоричеву (1947), Т. М. Михайлову (1951) та І. С. Колодуб до наукових здобутків

яких слід віднести дослідження: «психологічних основ вокально-педагогічного процесу; методичні рекомендації з вивчення творів українських композиторів (М. Лисенка і Я. Степового на вірші Т. Шевченка, Л. Українки, О. Олеся та ін.); Т. Михайлова здійснила хронологічний опис процесу виховання співаків у Київській консерваторії з часу її заснування до початку 80-х років. У працях І. С. Колодуб з теорії вокального мистецтва викладено цілісну систему виховання інтелектуального потенціалу сучасного співака на українському народно-пісенному матеріалі» [4].

Видатне й унікальне покоління українських педагогів-вокалістів ХХ ст., які виховали гідну зміну вокалістів виконавців у стінах Київської державної консерваторії тепер НМАУ ім. П. І. Чайковського, до яких належать: М. Е. Донець-Тессейр, З. М. Гайдай, М. І. Єгоричева, Т. М. Михайлова, О. О. Муравйова, А. Ю. Мокренко, З. М. Гайдай, Н. Й. Захарченко, І. С. Колодуб, І. М. Вілінська, Є. І. Чавдар, Л. Д. Лобанова, Л. П. Руденко, К. Д. Огневий, Г. С. Сухорукова, З. П. Бузіна, Д. Г. Петриненко, В. М. Курін, М. К. Кондратюк, С. М. Матеюк, Б. П. Гнидь, та багато ін. основоположними для викладачів і концертмейстерів стали методичні поради досвідченого викладача камерного співу, доцента З. Ю. Ліхтман, яка працювала на вокальному факультеті протягом (1941-2001) [2]. Б. П. Гнидь розробив і викладав протягом 80-90-х років авторський курс лекцій з історії вокального виконавства, (на основі авторського підручника) [3].

Вищезазначені видатні педагоги-вокалісти плідно використовували українські вокальні традиції у підготовці професійних співаків, сповідаючи емпіричну та дидактичну схеми індивідуального співацького розвитку, з опорою на «цілком окреслені духовно-освітні цінності, які заклалися в навчально-дидактичні методи виховання розвинених особистостей, майстрів сольного співу», за зразками педагогів-виконавців, переймаючи їх еталонну манеру співу в пошуках власної вокально-виконавської манери [8], що цілком підтримано вітчизняним науковцем В. Антонюк, яка зазначає, що «українська вокальна традиція включає елементи емпіричної та дидактичної схем індивідуального співацького розвитку. Зокрема, термін «вокальна школа» вживаємо як загальну характеристику творчості персоналій, що відповідає західноєвропейським методичним заходам етнологічного дослідження вокальної музики як індивідуального явища» [1].

Значущим авторським внеском є трактування, що: «метакультурне утворення феномена української національної вокальної школи диференціюємо на окремі феномени та ноумени, які,

свої черги, живляться виконавським і творчо-педагогічним досвідом персоналій». А здійснене В. Антонюк дослідження української вокальної школи має значно глибший зміст, розкритий нею як «феноменологічний світоглядний напрям в сучасній національній художній культурі» [1].

Переважна більшість вокалістів-виконавців, які обрали професійно-педагогічну діяльність провідною, продовжують впроваджувати ті вокально-виконавські традиції, які у певний час стали основоположними у їх вокально-виконавській підготовці в НМАУ ім. П. І. Чайковського. Педагогічно-вокалісти, що впроваджують українські вокально-виконавські традиції у практику вокальної підготовки – О. Гурець, Н. Куделя, О. Нагорна, Т. Пімінова, Т. Жигінас, Є. Колосова, Є. Войта, Ю. Заблоцький, В. Сачок та ін. випускники НМАУ ім. П. І. Чайковського, що працюють на факультеті мистецтв імені А.Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова Тож, цілком очевидними виступають факти впровадження українських співацьких традицій у практику професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та магістрантів-виконавців на мистецьких факультетах педагогічних університетів.

На основі проведеного аналізу наукової літератури культурологічного та частково методичного характеру вокальної підготовки у вищих навчальних закладах, слід зазначити що активний науковий доробок належить і сучасним науковцям Л. Василенко, О. Єременко, Т. Жигінас, Д. Люш, Ю. Мережко, Н. Можайкіній, Н. Овчаренко, Є. Проворовій, Г. Стасько, Т. Ткаченко, Л. Тоцькій, Ю.Юцевичу та ін., які пропагують у наукових дослідженнях традиційно-національні настанови у постановці голосу та переваги академічного виховання вокалістів-виконавців.

Зазвичай, вирішення даної проблеми з формування готовності до виконавства починають розгляд саме особливостей феномена «виконавства», проте цільовим змістом даної публікації виступає виявлення змістооснови аксіологічного підходу, що впливає як на процес так і на результат підготовки висококваліфікованих фахівців, який відображено в фундаментальних дослідженнях видатних науковців (Б. Асаф'єва, О. Апраксіної, В. Дряпіки, Л. Коваль, А. Козир, Г. Падалки, О. Рудницької, Г. Шевченко, Т. Цвєлих, В. Шацької та ін.).

Метою даної статті є розкриття значення аксіологічного підходу в формуванні готовності магістрантів до виконавської діяльності на основі українських співацьких традицій.

Аксіологія, згідно трактування у філософсько-словникових виданнях, визначається як філософське дослідження природи цінностей; як філософ-

ська дисципліна, що займається дослідженням цінностей як смислоутворювальних засад людського буття, що задають спрямованість і вмотивованість людському життю, діяльності та конкретним діянням і вчинкам [10], вона виступає складовим компонентом гуманітарної парадигми в освіті. В численних дослідженнях зазначається, що ціннісні орієнтації присутні в житті людини упродовж її життя як у духовній так і в матеріальній сферах (С. Анісимов, Г. Вижлецов, А. Здравомислов, М. Каган, В. Розанов, В. Тугарінов та ін.).

Питання методичного забезпечення вокальної підготовки магістрантів-вокалістів з використанням українських співацьких традицій у музично-педагогічній діяльності, поступова адаптація до процесу вокального розвитку на основі українських співацьких традицій, врахування ціннісних векторів вокально-виконавського характеру виявлено в дослідженнях Т. Жигінас та ін.

Як зазначають вітчизняні науковці, педагоги-вокалісти «проблема виконавської підготовки вокаліста є однією з актуальних в музичній педагогіці України, адже спів – самий мобільний різновид виконавства [9].

Актуальність нашого дослідження полягає у виокремленні ключових чинників вокального виконавства та визначається суперечностями між: потребою суспільства в новій генерації вокалістів-виконавців, підготовлених до самостійного вирішення творчих завдань та недостатньою фаховою, зокрема, їх вокально-виконавською підготовкою у ВНЗ мистецького спрямування; нагальною потребою впровадження українських співацьких традицій в процес оновлення змісту і методів організації вокально-виконавської підготовки магістрантів вокалістів-виконавців та недостатності обґрунтованих концептуальних і організаційно-методичних засад такої підготовки на використання українських співацьких традицій виховання солістів-вокалістів у вищій школі тощо. Слід зазначити що УСТ (*далі, українські співацькі традиції*) вже виступають ціннісно-змістовою основою, адже в умовах використання різних традицій вокального виховання у межах національного зерна – репертуарної основи, яка впродовж багатьох років віддавалась перевазі італійської класики та творам українського фольклорного джерельного надбання нашого народу в обробках українських композиторів-класиків. Натомість, процеси методичної асиміляції різних шкіл та течій в умовах національного виховного вокального середовища сприяла оновленню та доповненню УСТ та розширенню даної категорії, за рахунок привнесення різноманітного розмаїття авторських вокальних методик, трансформованих видат-

ними особистостями, знаменитими вокалістами-виконавцями, якими перенесено власні вокально-технічних та вокально-виконавські здобутки в практику вокальної підготовки професійних співаків. Саме таким чином, на нашу думку, утворюються традиції.

Тому, на сьогодні УСТ виступають емпірична й дидактична схеми індивідуального вокального розвитку вокалістів-виконавців, на засадах дотримання академічної манери, об'ємно-акустичного звучання, привнесення у вокальне виконавство різноманітної тембральної палітри, кантилени, рівномірного звукового потоку зі згладженими реєстровими переходами та дотриманням вокально-мовленнєвих норм (відповідно української мови та ін.). Репертуарна основа процесу підготовки магістрантів мистецьких факультетів до вокального виконавства виступає цінністю. Адже, підготовка магістерського концерту-звіту включає виконання різностильових та різножанрових творів, включає виконання класичних творів українських композиторів, обробки українських народних пісень в яких закладено естетичні поняття й морально-естетичні категорії в яких відбивається національні цінності українського народу. Тож, вивчення та подальше виконання вивчених творів українських композиторів-класиків сприяє осмисленню та подальшому пропагуванню засобами вокального виконавства українських культурних цінностей та ціннісних традицій української вокальної школи, надбаних студентами-магістрантами у вокальних класах провідних педагогів – носіїв українських співацьких традицій, що передають власний вокально-виконавський досвід своїм учням.

Отже, ключовими чинниками, завдяки яким обґрунтовано введення аксіологічного підходу в нашому дослідженні виступають: передача ціннісного досвіду від вчителя до учня, а так як проблема розгортається у площині вокально-виконавського досвіду то ймовірним видається набуття ціннісного досвіду попередниками й передача його наступникам у вокально-виконавській діяльності, яка виступає окрасою вокального мистецтва України – співочої нації з глибокими традиціями; репертуарне забезпечення набуття ціннісного вокально-виконавського досвіду на основі вивчення українського класичного репертуару; саме це привертає увагу не тільки вітчизняних а й зарубіжних шукачів ціннісного й ефективного досвіду вокально-виконавського гатунку, яким сповнені методики вокальної підготовки в українських вищих навчальних закладах мистецького та музично-педагогічного напрямку підготовки фахівців.

Список використаних джерел:

1. Антонюк В. Вокалісти Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського – дослідники феномену української вокальної школи. // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 114: Композитори і музикознавці Київської консерваторії у 1941–2010х роках, збірник статей. Київ, 2016, С. 153–168.
2. Антонюк В. Г. Постановка голосу : навчальний посібник / Валентина Антонюк. – К. : Українська ідея, 2000. – 68 с.
3. Антонюк В. Г. Українська вокальна школа: етнокультурно-рологічний аспект : монографія / Валентина Антонюк. – К. : Українська ідея, 1999. – 168 с. / 2-ге вид. – 2001. – 144 с.
4. *Виконавські школи вищих навчальних закладів України : тематичний збірник наукових праць / колектив авт. під кер. О. І. Малозьомової. – К. : КДК ім. П. І. Чайковського, 1990. – 180 с.*
5. Вопросы вокальной педагогики. – Вып. 3. / состав. Д. Г. Евтушенко. – М.: Музыка, 1967. – 150 с.
6. Жигінас Т.В. «Аксиологізація процесу вокальної підготовки магістрів факультетів мистецтв педагогічних університетів». Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наукових праць. – Вип. 23 (28) – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. – 156 с. С. 24 – 30.
7. Жигінас Т.В. Аксиологічний підхід у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької роботи //Духовність особистості – методологія, теорія і практика 5 (74) – Сєверодонецьк 2016. // С.85 – 94.
8. Мережко Ю.В., Петрикова О.П., Леонтієва С.Л. Вокально-виконавська підготовка майбутніх артистів-вокалістів у вищій школі на основі міждисциплінарної інтеграції / Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, V(23), I.: 139, 2017 www.seanewdim.com. С. 71 – 73.
9. Шуневич Є. Традиції та джерела професійного вокального мистецтва на Україні //Євгенія Шуневич / Зб. наукових публікацій/ Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка Молодь і ринок №10, 2011 р., с. 117-120.
10. Философский словарь / под ред. И.Т.Фролова. – М.: Политиздат, 1987. – 590 с.

References

1. Antonyuk V. Vocalists of the National Music Academy of Ukraine named after PI Tchaikovsky are researchers of the phenomenon of Ukrainian vocal school. // Scientific Bulletin of the National Music Academy of Ukraine named after PI Tchaikovsky. No. 114: Composers and Musicologists of the Kyiv Conservatory in 1941-2010, collection of articles. Kyiv, 2016, pp. 153–168.
2. Antonyuk VG Production of a voice: a textbook / Valentina Antonyuk. K.: Ukrainian Idea, 2000. 68 p.
3. Antonyuk VG Ukrainian vocal school: ethno-cultural aspect: monograph / Valentina Antonyuk. – K.: Ukrainian Idea, 1999. – 168 p. / 2nd view. 2001. 144 p.
4. Executive schools of higher educational establishments of Ukraine: thematic collection of scientific works / collective auth. under the cur. OI Malozymova. K.: KDK them. Tchaikovsky, 1990. 180 p.
5. Questions of vocal pedagogy. – No. 3. / composition. DG Yevtushenko. M. : Music, 1967. 150 p.
6. Zhiginas TV "Axiologicalization of the process of vocal training of masters of the faculties of arts of pedagogical universities". Scientific journal of MP Dragomanov National Pedagogical University. Series 14. Theory and Methods of Art Education: Coll. scientific works. No. 23 (28). K. : NPU them. Drahomanov, 2017. 156 p. Pp. 24 – 30.
7. Zhiginas TV Axiological Approach in Preparing Future Music Teachers for Educational Work // Personality Spirituality – Methodology, Theory and Practice 5 (74).Severodonetsk 2016. // P.85 – 94.
8. Merezko YV, Petrykova OP, Leontieva SL Vocal-performing training of future vocalists in higher education on the basis of interdisciplinary integration / Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, V (23), I. : 139, 2017 www.seanewdim.com. Pp. 71 – 73.
9. E. Shunevich Traditions and sources of professional vocal art in Ukraine // Evgenia Shunevich / Coll. / Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Youth and Market №10, 2011, p. 117-120.
10. Philosophical Dictionary / ed. ITFrolov. – M. : Politizdat, 1987. – 590 p.

Гуань Юе. Аксиологический подход в процессе формирования готовности магистрантов к вокально-исполнительской деятельности

Статья посвящена вопросам методического обеспечения вокальной подготовки магистрантов, в частности активному и осознанному использованию украинских певческих традиций в вокально-исполнительской подготовке магистрантов и дальнейшем их внедрении в музыкально-педагогической деятельности на аксиологической основе. В статье выделено постепенную адаптацию к процессу вокального развития на основе передачи ценностного опыта от предшественников – следующим поколениям. В частности, ценностного опыта на основе украинских певческих традиций с учетом ценностных векторов, заложенных нашими прославленными предшественниками. Выделены эмпирическая и дидактическая схемы индивидуального вокально-исполнительского развития магистрантов. Кроме того, выявлено ценностные факторы в украинском классическом вокальном репертуаре, который способствует методическому обогащению процесса вокально-исполнительской подготовки в магистратуре на факультетах искусств педагогических университетов Украины.

Ключевые слова: магистрант-вокалист, украинские вокально-исполнительские традиции, аксиологический подход, вокально-исполнительский опыт, ценностное содержание, украинский классический вокальный репертуар и др.

Guan Yue. Axiological approach in the process of formation of readiness of undergraduates for vocal performance

The article is devoted to the issues of methodological support for the vocal training of master-vocalists, in particular the active and conscious use of Ukrainian singing traditions in the vocal and performing training of undergraduates and their further implementation in axiological-based musical and pedagogical activity. The article highlights the gradual adaptation to the process of vocal development based on the transfer of value experience from predecessors to the next generations. In particular, the value experience based on Ukrainian singing traditions, taking into account the value vectors laid down by our illustrious predecessors. Empirical and didactic schemes of individual vocal and performing development of undergraduates are highlighted. In addition, value factors have been identified in the Ukrainian classical vocal repertoire, which contributes to the methodical enrichment of the vocal-performing training process in master's programs at the art faculties of pedagogical universities of Ukraine. Therefore, the key factors that justify the introduction of an axiological approach in our study are: the transfer of value experience from teacher to student, and since the problem unfolds in the plane of vocal and performance experience, it seems likely to gain valuable experience predecessors and transfer his successor activities that serve as the decoration of the vocal art of Ukraine – a singing nation with deep traditions; repertoire of providing valuable vocal and performing experience based on the study of Ukrainian classical repertoire; this is what attracts the attention not only of domestic but also foreign seekers of valuable and effective experience of vocal and performing variety, who have completed the methods of vocal training in the Ukrainian higher educational establishments of artistic and music-pedagogical direction of specialists training.

Key words: master-vocalist, Ukrainian vocal and performing traditions, axiological approach, vocal and performing experience, value content, Ukrainian classical vocal repertoire, etc.